

Úvodník

Samuel Abrahám

Básnik Šimko

Svetozár Daniel Šimko, slovenský básnik píšuci po anglicky, nepísal v angličtine z rozmaru, ale kvôli invázii Československa v roku 1968. Rovnako ako státisíce Slovákov a Čechov vtedy emigroval, on ako malý chlapec s rodičmi. V roku 2004 ako 45-ročný Daniel zomrel, a tak bohužiaľ jeho profil nezačneme rozhovorom, ale spomienkou. Oslovili sme jeho priateľov a blízkych, aby sme sa dozvedeli, aký bol, ako žil a ako v Amerike znášal emigráciu. Hlavne však vydávame jeho jedenásť básni. Veď napokon ako vrazil Chaplin, človeka nebudú posudzovať podľa toho, aký bol, ale čo po sebe zanechal. O umelcovi to platí dôsledne.

Šimko zanechal mnoho nevydaných básni, pretože ich počas svojho života nechcel príliš publikovať. Totiž, nechcel sa stať obeťou tej naháňačky po umeleckej nesmrteľnosti, ktorá ho v jeho kruhoch obklopovala a vyjadroval sa o nej dosť ironicky. Paradoxne, jeho básne vychádzajú posmrtné a v USA mu roku 2008 vyšla zbierka *White Keys, Black Keys*, ktorú zostavili jeho umeleckí exekútori Carolyn Forché a Jim Reidel. Obaja prispeli aj do tohto čísla.

S ideou vydať profil Daniela Šimka prišiel básnik Ľubo Feldek, ktorý sa so Šimkom

spoznal začiatkom deväťdesiatych rokov. Ľubo bol v New Yorku, Šimko v Bratislave a spolu prekladali Šimkove básne – výsledkom je zbierka *Svet v Stratenej rukavici* (2005, *The World Within A Lost Glove*).

Priznám sa, bol som skeptický, či sa do toho pustíme, pretože Ľubo nechcel byť editorom, len prekladateľom. Šimka som osobne nepoznal, a tak ako väčšina modernej poézie po prvom prečítaní a navyše v angličtine ma Šimkove básne spočiatku príliš neoslovili. Ľubo Feldek však bol neoblomný – ako ináč – veľmi nonšalantne. Zoznámil ma s Danielovým otcom lekárom, ktorý žije v New Yorku. Vladimír Šimko o svojom synovi rozprával tak, ako len otec môže o stratenom synovi, no ako to len lekár vie, vecne a bez znaku emócií. No kedykoľvek vyslovil synove meno „Svetko“, nevdojak v jednom slove prezrádzal aj lásku aj žiaľ. Poslal mi synove básne a fotky, postupne som dostával už napísané alebo objednané texty. Znovu a znovu som čítal Šimkove básne, s Feldekom a s asistentom pri preklade Igorom Andréom sme konzultovali nuansy jeho prekladu a záludnosti angličtiny. Ľubo zdôrazňoval, že Šimko zvažoval každé slovo a s prekladom do slovenčiny, ba dokonca niekedy ani s originálom nebol nikdy úplne spokojný.

Chcel som, aby bol Šimkov profil viac o jeho živote a umení. Jeho koniec vnímam ako len jednu z epizód básnika. Veď z tých 45 rokov života to bol vlastne len fragment, hoci tragický a definitívny. To, čo predchádzalo, bol život emigranta a umelca, a ako je známe, takáto kombinácia je zväčša pre básnika prekliatie. Šimko našťastie odišiel dosť mladý, takže angličtina sa mohla stať jeho básnickým jazykom. Básnikovo idyllické detstvo na Slovensku sa však muselo „nedetsky“ stratiť v nápore cudzieho a nového, ktoré v emigrácii aj dospelí znášajú ťažko. Šimko postupne vnímal Ameriku a jej bohatú kultúru ako svoju vlasť, hoci návštevy po roku 1989 mu silne pripomenuli jeho detstvo v Bratislave. Vo svojich básňach z tohto obdobia sa k tomu často vracia a niektoré z nich uverejňujeme. O tom, že slovenčina bola hlboko v ňom, svedčí aj skutočnosť, že posledné dni svojho života rozprával zväčša po slovensky.

Teda kto bol Daniel Šimko? Básnik píšuci po anglicky či americký básnik so slovenskými koreňmi? Je to nepodstatné, veď umenie je univerzálne.

Aj keď ste Šimka osobne nepoznali, zoznámte sa s ním cez spomienky jeho blízkych, cez jeho básne a fotky. Zoznámte sa s citlivou dušou básnika.

Populizmus

Nadácia Next Page Project iniciovala výmenu článkov medzi časopismi Critique & Humanism z Bulharska a Kultūros Barai z Litvy a zo Slovenska Kritika & Kontext. Viacjazyčnú mutáciu všetkých textov nájdete na internetovom časopise EUROZINE. Každý časopis prispel podľa vlastného výberu a K&K prezentovalo

dossier o Nitzschem (č. 35). Bulharský časopis ponúka niekoľko štúdií o populizme, z ktorých sme vybrali dve eseje Ivana Krasteva a Svetoslava Malinova.

Na Slovensku je dnes populizmus v politike dominantný fenomén. Ideologické rozdiely medzi stranami sa zmenšujú a rétorika politikov sa začína nápadne podobáť, a predsa je medzi politikmi rozdiel, hoci väčšina je postihnutá populizmom. Podvedome vieme populizmus rozpoznať, hoci len ťažko vyjadríme jeho mieru a škodlivosť. Populizmus je totiž veľmi široký a ťažko definovateľný pojem. Je to ako s džezom, nevieme ho presne definovať, ale rozoznáme ho, keď ho počujeme.

Hlavný dôvod je ten, že primárnym a legitímnym cieľom každého populistu je získať moc za akúkoľvek cenu a potom urobiť a sľúbiť všetko, aby v nej zotrval. Preto populista bez problémov zmení svoj postoj, cieľ svojej snahy, ozajstného či vykonštruovaného protivníka. Podľa potreby mení ideológie, ktoré občas použije, sľuby, ktoré vždy štedro rozdáva, či problémy, ktoré zveličuje alebo bagatelizuje. Paradoxne, na rozdiel od ideológov rôzneho druhu, žiadny populista sa sám nenazve populistom. Moderná politika, bohužiaľ, vyžaduje od každého politika, ktorý chce byť zvolený a hlavne znovuzvolený, aby používal populistickú rétoriku a sľuboval nespĺniteľné. A keďže dnes môže byť populista aj ľavičiar a pravičiar, mnohí populisti dokážu splynúť v mašinérii, ktorá sa volá moderná politika. Ozajstný populista sa často líši od politika, ktorý používa populistické praktiky tým, že populista nepozná mieru, za ktorú odmieta ísť, keď sa chce dostať k moci alebo sa pri nej udržať. Populista nie je pre svoju spoločnosť až tak nebezpečný, keď je populárny

a obdivovaný, ale keď je pri moci a väčšina preukula jeho prázdne slová a chabé činy. Vtedy sa môže populista zmeniť na demagóga a autokrata, ktorý spraví všetko preto, aby odvrátil pozornosť a hnev väčšiny od seba. Tak začal úspech komunistických a fašistických režimov, tak sú úspešní militantní islamisti a iní fanatici.

Zaujímavý je postreh Svetoslava Malinova, keď tvrdí, že populizmus nie je „detská choroba demokracie“, ktorá sa vylieči vekom a skúsenosťou. Naopak, populizmus je podľa Malinova „triumfálny návrat politickej vášne do verejnej sféry paralyzovanej politickou korektnosťou“.

Krastev upozorňuje ešte na jeden moment, o ktorom si myslím, že zatiaľ neplatí, no má veľký potenciál v budúcnosti. Nebezpečenstvo samozrejme hrozí, keď sa populisti stávajú otvorene antiliberálni – to je logické, ale známe tvrdenie. Avšak

hrozba narastá, keď sa tento populistický antiliberalizmus skombinuje so skrytou antidemokratickosťou elit.

Zatiaľ sú elity v strednej a východnej Európe prodemokratické, hoci väčšinou paralyzované pri konfrontácii s populistami. Členstvo v EÚ a NATO je garanciou, že elity aj zostanú proliberálne. Avšak v budúcnosti, ak ekonomická kríza a sociálna priepasť bude narastať a populistu budú bez problémov vyhrávať slobodné a demokratické voľby, elity môžu naletieť nejakým ideologickým sirénam tak, ako sa to stalo v 20. storočí v prípade fašizmu, nacionalizmu, klerikalizmu či komunizmu. Tento tlak zo strany iliberálneho populizmu či krehkosť štruktúry liberálnej demokracie si musia politicky demokratické a intelektuálne elity stále uvedomovať.

Šimko's apartment (foto Daniel Šimko)